

1. Milyen jogvédelemben részesülhetek ebben az országban üzleti tevékenységek kapcsán elkövetett emberi jogi visszaélés áldozataként? A védelem kártérítést is magában foglal?

Svédországban nem tesznek különbséget az üzleti élethez kapcsolódó emberi jogi jogsértések és az emberi jogok megsértésének más típusai között. Az üzleti élet és az emberi jogok területén nincsenek különös szabályozások. A svéd jogrendszer jogorvoslati lehetőségei összhangban állnak a Svédország által aláírt nemzetközi emberi jogi egyezményekkel.

Az emberi jogi jogsértések elleni bírósági védelmet az emberi jogok európai egyezménye, az Európai Unió Alapjogi Chartája, valamint a svéd alkotmány rögzíti.

Ha úgy véli, hogy emberi jogait megsértették, a történetektől függően különböző hatóságokhoz fordulhat.

Kérhet bírósági eljárást vagy felülvizsgálatot egy svéd felülvizsgálati szervtől, vagy fellebbezhet a nemzeti kapcsolattartó ponthoz.

Bírósági eljárások

A legtöbb esetben az ügyét valamely módon bíróság elé viheti. Bűncselekmények esetén az ügyész fordulhat bírósághoz. Ha az ügyész úgy dönt, hogy nem emel vádat, bizonyos esetekben önnek lehetősége van arra, hogy ezt maga tegye meg. Végül soron kártérítési igényt nyújthat be az állam ellen.

Svédországban a bíróságoknak három fajtája létezik:

az általános hatáskörű bíróságok, amelyek a kerületi bíróságokat (*tingsrätt*), a fellebbviteli bíróságokat (*hovrätt*) és a Legfelsőbb Bíróságot (*Högsta domstolen*) foglalják magukba,

az általános hatáskörű közigazgatási bíróságok, azaz a közigazgatási bíróságok (*förvaltningsrätt*), a közigazgatási fellebbviteli bíróságok (*kammarrätt*) és a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság (*Högsta förvaltningsdomstolen*),

a különleges hatáskörű bíróságok, amelyek különféle speciális jogterületeken döntenek a jogvitákban, ilyen például a munkaügyi bíróság (*Arbetsdomstolen*).

Kérhet felülvizsgálatot valamely svéd felülvizsgálati szervtől

A különböző ombudsmanok vizsgálják felül az emberi jogok betartását.

Az Országgyűlési Ombudsmanhoz (*Justitieombudsmannen*) fordulhat, aki úgy véli, hogy vele vagy más személlyel az állami vagy önkormányzati szférába tartozó hatóság vagy egy hatóság tisztviselője helytelenül vagy méltánytalanul bánt. Az Országgyűlési Ombudsman felügyeli a törvények és egyéb rendelkezések hatósági tevékenység során történő alkalmazását.

Megbízatása szerint az Országgyűlési Ombudsman általi felügyelet kiterjed „azokra a személyekre is, akiknek munkaviszonya vagy megbízatása közhatalom gyakorlásával jár, tevékenységük e vonatkozását” illetően, valamint „a tisztviselőkre és a köztisztviselők alkalmazásában álló személyekre valamely ilyen vállalkozás nevében olyan tevékenységek végzése során, amelyekben a kormány a vállalkozás közvetítésével meghatározó befolyást gyakorol”.

Bizonyos felügyeleti funkciókat a kormány által kinevezett igazságügyi kancellár (*justitiekanslern*) is ellát. Az igazságügyi kancellár feladatai közé tartozik a panaszok kivizsgálása és az állam elleni kártérítési igények rendezése.

Az Esélyegyenlőségi Ombudsman Hivatala (*diskrimineringsombudsmannen*) a diszkriminációs törvény betartásának ellenőrzéséért felelős kormányzati szerv. Az ombudsman köteles mindenekelőtt a törvény önkéntes betartására ösztönözni azokat, akikre annak hatálya kiterjed. Az ombudsman azonban bírósági keresetet is indíthat az ehhez hozzájáruló magánszemélyek nevében. A diszkriminációról szóló törvényt megszegők a hátrányos megkülönböztetéssel érintett személy részére kártérítésre kötelezhetők.

Panasztétel a nemzeti kapcsolattartó pontnál

Az OECD multinacionális vállalatokra vonatkozó iránymutatásai lehetőséget adnak arra, hogy ügyével a nemzeti kapcsolattartó pont révén foglalkozzanak. A svéd nemzeti kapcsolattartó pont az állam, az üzleti szektor és a szakszervezetek közötti háromoldalú együttműködés.

Az államot a Külügyminisztérium képviseli, amely összehívja az üléseket, és azokra más kormányzati szervek is meghívhatók. Az üzleti szférát a Svéd Vállalkozások Szövetsége, a Svéd Kereskedelmi Szövetség és a Vállalkozástulajdonosok Svéd Szövetsége, míg a szakszervezeteket a Svéd Szakszervezeti Szövetség, a Svéd Szakmai Szövetségek Szövetsége, az Unionen, az IF Metall és a Diplomás Mérnökök Svéd Szövetsége képviseli. Mivel az iránymutatások önkéntesek, a nemzeti kapcsolattartó pontnak nincs lehetősége szankció kiszabására. A kapcsolattartó pont fő feladata, hogy párbeszédre és megbeszélésre keresztül ösztönözze a vállalatokat az irányelvek követésére és az egyedi esetekben felmerülő problémák megoldásában történő együttműködésre.

A nemzeti kapcsolattartó pont – Regeringen.se**2. Vonatkoznak ebben az országban különös szabályok a súlyos emberi jogi visszaélésekre? Érvényesülnek ezek a szabályok a környezeti bűnözés vagy a munkaerő súlyos kizsákmányolása tekintetében is?**

Nincsenek a súlyos emberi jogi jogsértésekre vonatkozó különös szabályok, sem nemzeti, sem nemzetközi szinten. Az arányosság elve azonban szerepet kap az emberi jogi jogsértések értékelése során, a jogsértés súlyosságát is beleértve. Az emberi jogi jogsértések elleni bírósági védelmet az emberi jogok európai egyezménye, az Európai Unió Alapjogi Chartája, valamint a svéd alkotmány rögzíti.

3. Emberi jogi jogsértés áldozata vagyok az Európai Unión kívül, egy európai transznacionális vállalat tevékenysége következtében. Fordulhatok az Önök országának bíróságaihoz, ha nem vagyok uniós polgár vagy nem az EU-ban élek? Milyen feltételekkel érvényesíthetek igényt jogaim megsértése miatt? Hol találok ezzel kapcsolatban további információkat?**Az ügy svéd bíróság elé vitelének feltételei**

Annak, hogy egy külföldi magánszemély keresetet indíthasson svéd bíróság előtt, alapvető feltétele, hogy meg lehessen állapítani a svéd joghatóságot, azaz igazolja, hogy egy svéd bíróság rendelkezik joghatósággal a kereset elfogadhatónak nyilvánítására. Ennek lehetőségei esetenként eltérőek:

Azokban az esetekben, amikor egy magánszemély emberi jogait egy svéd vállalat vagy annak külföldi fióktelepe sértette meg, a szóban forgó vállalat ellen elvileg mindig lehet eljárást indítani a svéd bíróság előtt.

Ha a jogsértést olyan svéd tulajdonú vagy svéd irányítás alatt álló leányvállalat követte el, amelynek székhelye harmadik országban (azaz az EU-n, Izlandon, Norvégián és Svájcön kívül) található, a leányvállalat ellen svédországi bíróság előtt csak bizonyos feltételek mellett lehet pert indítani.

Ha a jogsértést olyan svéd tulajdonú vagy svéd irányítás alatt álló leányvállalat követte el, amelynek székhelye egy másik uniós tagállamban, Izlandon, Norvégiában vagy Svájcban van, a leányvállalat elleni kereset svédországi bíróság előtti megindításának lehetősége kivételes esetekre korlátozódik.

A svéd joghatóság általános feltételei

A svéd bíróságoknak hivatalból kell vizsgálniuk a svéd joghatóság fennállását. Az, hogy valamely igény svéd joghatóság alá tartozik, azt jelenti, hogy egy svéd bíróságnak joghatósága van az ügy érdemében való elbírálására és az ítélethozatalra.

Azokban az esetekben, amikor a jogsértő cég (alperes) székhelye egy uniós tagállamban van, a Brüsszel I. rendeletet kell alkalmazni. A rendelet azonban tartalmaz számos olyan joghatósági szabályt is, amelyek alkalmazása nem függ az alperes lakóhelyétől. Ha az alperes lakóhelye Izlandon, Norvégiában vagy Svájcban van, a joghatóság kérdését a Luganói Egyezmény határozza meg. Ha az alperes lakóhelye nem az EU-n belül vagy a Luganói Egyezményt aláíró országban található, a joghatóság kérdését a svéd bírósági eljárási törvénykönyv 10. fejezetében meghatározott joghatósági kollíziós szabályok analógiájára döntenek, figyelembe véve azt az alapvető követelményt, hogy svéd igazságszolgáltatási érdekek kell fennállniuk ahhoz, hogy egy svéd bíróság rendelkezésre álljon.

A Brüsszel I. rendelet alkalmazása szempontjából általában nincs jelentősége azon személy lakóhelyének, akinek a jogait megsértették. Bizonyos esetekben azonban előírás, hogy a felperes lakóhelye valamely tagállamban legyen, vagy hogy a joghatóság alapját képező körülmény valamely tagállamhoz legyen rendelhető.

A meghatározó tényező az lesz, hogy a joghatóság alapját képező körülményeknek az ügy bíróság elé vitelekor kell fennállniuk.

Irányadó jog

A svéd nemzetközi magánjogot alkalmazó svéd bíróság határozza meg azt, hogy a svéd bíróságon tárgyal jogsértésből eredő keresetre melyik ország jogát kell alkalmazni. Ez általában azt jelenti, hogy kár bekövetkezésének helye szerinti ország jogát kell alkalmazni. Ezért ha az emberi jogok sérelme Svédországon kívül következett be, az áldozat követelése ritkán tartozik a svéd jog hatálya alá. Ez attól függetlenül érvényes, hogy a magánszemély igényét szerződéses (munkaszerződés) vagy (munkaszerződés hiányában) szerződésen kívüli jogalapon érvényesíti. Ennek fő oka az, hogy a Svédországhoz fűződő kapcsolat nem kellően erős.

A svéd bíróságokon a svéd jog tartalmával ellentétben a külföldi jog tartalma ténykérdés. Ezért annak a magánszemélynek, aki követelését külföldi jogra alapozza, bizonyítékot kell bemutatnia ennek alátámasztására, például szakértői vélemény formájában. Ez járhat bizonyos költségekkel.

A svéd bíróságoknak még akkor is lehetőségük lehet a svéd jog alkalmazására, ha a követelés külföldi jog hatálya alá tartozik, amennyiben nemzetközi szinten kötelezően szabályozott kérdéstről van szó, vagy ha a külföldi jog a svéd közrendbe ütközik. Az ilyen sürgősségi eljárásokat azonban igen ritkán alkalmazzák. Amíg nem alakul ki – pl. az Európai Bíróság és a svéd bíróságok – ítélkezési gyakorlata, az sem tisztázott, hogy az emberi jogok megsértésére vonatkozó kártérítési igény milyen mértékben indokolja e mentességi szabályok alkalmazását, pl. a jogvédelem hiányosságai adódóan a kár keletkezési helye szerinti országban.

Magánszemély által svéd bíróság előtti keresetindítás gyakorlati lehetőségei

Amennyiben fennáll a svéd joghatóság, és van egy (pl. az irányadó külföldi jog alapján) érvényesíthető védett követelés, a svéd bíróságok elérhetősége viszonylag jó. Ezenkívül a külföldi magánszemélyek azon jogi lehetőségei, hogy félként lépjenek fel egy svéd jogvitában, elviekben hasonlóak a svéd állampolgárok számára meglévő lehetőségekhez.

Ha egy külföldi magánszemély pénzügyi vagy más gyakorlati akadályba ütközik az illetékes svédországi bíróságra elutazást illetően, feltételezhető, hogy a bíróság megpróbálja ezt megoldani, például lehetővé teszi a telefon vagy videokapcsolat révén történő megjelenést.

Egyes olyan külföldi állampolgároknak, akiknek lakóhelye nem Svédországban van, és akik svéd jogi személy ellen indítanak pert egy svéd bíróság előtt, az alperes kérelmére biztosítékot kell adniuk az alperes jövőbeni jogi költségeire. Az, hogy mely külföldi állampolgárok és jogi személyek mentesülnek a biztosítékdadási kötelezettség alól, a 2014. május 15-i *Tájékoztató a külföldi felperesek jogi költségbiztosíték adása alóli, bizonyos esetekben fennálló mentességről* című kiadvány határozza meg.

Egy külföldi magánszemélynek korlátozottak a lehetőségei arra, hogy a bírósági és ombudsmani díjakra állami finanszírozást kapjanak, legalábbis abban az esetben, ha a magánszemély nem uniós ország állampolgára. Az állami finanszírozás a legnagyobb esély akkor áll fenn, ha a kártérítési igényt magánfélként büntetőügyben terjesztik elő. A magánfinanszírozási megoldás megállapításának lehetőségei egyebekben nagymértékben függenek a külföldi magánszemély személyes pénzügyi és szociális körülményeitől.

További információk

Memorandum a Külügyminisztérium részére magánszemélyek által svéd cég ellen svéd bíróság előtt Svédországon kívül elkövetett emberi jogi jogsértés miatti perindítás lehetőségéről, Mannheimer Swartling, 2015

<https://docplayer.se/7222881-Promemoria-till-utrikesdepartementet.html>

A bíróság előtti keresetindítással kapcsolatos útmutatásra vonatkozó további információkat a következő címen talál: <https://www.domstol.se/en/>

4. Nyújthatnak az ombudsman-intézmények, az egyenlőséggel foglalkozó szervek vagy a nemzeti emberi jogi intézmények segítséget az európai transznacionális vállalatok által üzleti tevékenységek kapcsán, az Európai Unió területén kívül elkövetett emberi jogi visszaélések áldozatainak?

Kivizsgálhatják ezek a szervezetek az ügyemet, ha nem vagyok uniós polgár és nem is élek az Európai Unió területén? Vannak az országban más állami szolgálatok (pl. munkaügyi vagy környezetvédelmi felügyelőség), amelyek kivizsgálhatják az ügyemet? Hova forduljak a jogaimmal kapcsolatos tájékoztatásért?

Lásd az 1. kérdést.

Az Emberi Jogok Svéd Intézete nem foglalkozik az emberi jogok megsértésével kapcsolatos egyéni panaszokkal.

5. Kötelezi ez az ország az európai transznacionális vállalatokat az üzleti tevékenységük kapcsán elkövetett jogsértések rendezését célzó panasztételi mechanizmusok vagy közvetítői szolgáltatások létrehozására? Az Európai Unió területén kívül elkövetett jogsértésekre is érvényesek ezek a kötelezettségek? Ki felelős e tevékenységek nyomán követéséért ebben az országban? Rendelkezésre állnak e rendszerek működését bemutató nyilvános jelentések?

A vállalat saját jogorvoslati mechanizmusai

A vállalatok kötelesek gondoskodni arról, hogy tevékenységükkel ne sértsék egy személy emberi jogait sem, és ha egy cég jogsértést okoz, ahhoz hozzájárul vagy köthető, akkor törekednie módot találni az érintett személy helyzetének orvoslására. Az említett jogorvoslat körébe tartozhat a bocsánatkérés, pénzügyi vagy nem anyagi ellentételezés, vagy az érintett személy és a vállalat megállapodása szerinti más jogorvoslat. Bonyolultabb a helyzet, ha egy vállalat nem járult hozzá semmilyen negatív hatáshoz, de a hatás közvetlenül kapcsolódik a tevékenységéhez. Ilyen esetekben, és ha a vállalatnak kellő befolyása van a negatív hatás kezeléséhez, a vállalatnak igénybe kell vennie befolyását.

Nem létezik szabványos modell arra vonatkozóan, hogy egy vállalatnak miként kell saját panasztételi és jogorvoslati mechanizmusai a legmegfelelőbbben megszerveznie. Minden vállalatnak magának kell eldöntenie, hogy sajátos viszonyai alapján mi a megfelelő.

Néhány mérvado szempont:

nyitottság – a vállalat magatartása által érintettekkel a párbeszéd folytatásának elősegítése,

a munkavállalói képviselőkkel folytatott tárgyalások és megbeszélések gyakran jó alapot jelentenek a munkavállalókat érintő ügyekben a hatékony intézkedések érdekében,

útmutatások arra vonatkozóan, hogy a vállalaton belüli személyek miként hívhatják fel a figyelmet házon belül a helytelen magatartásra, miként kell nyomon követni a figyelemfelhívást, és miként kell megvédeni a figyelemfelhívó személyeket,

olyan panaszkezelési rendszer, amelyben a vállalaton kívüli személyek biztonságosan és névtelenül jelezhetik a cégnek a problémát, ha úgy érzik, hogy a vállalat rájuk vagy másokra kedvezőtlen hatást gyakorol vagy ez várható a jövőben.

A kormány az uniós irányelveknél ambiciózusabb új jogszabályt vezetett be a nagyvállalatok fenntarthatósági jelentésére vonatkozóan, a közbeszerzési törvényben egyértelműbb fenntarthatósági kritériumok szerepelnek, a visszaélést bejelentő személyek számára pedig erősebb jogi védelem.

2016 decemberében új jogszabály lépett hatályba a fenntarthatósági jelentéstételről. A jogszabály alapján ezentúl minden 250 fő feletti nagyvállalat köteles fenntarthatósági jelentést készíteni. A jelentéseknek a környezeti hatásokra, a társadalmi feltételekre, az egyenlőségre és a korrupció megelőzésére vonatkozó információkon túl tartalmazniuk kell az emberi jogok, köztük a munkavállalói jogok tiszteletben tartását biztosító intézkedésekre vonatkozó információkat is, amennyiben ez a vállalat fejlődésének, helyzetének és eredményeinek megértéséhez szükséges.

A Riksdag 2017 januárjában elfogadott a munkáltató tevékenysége során elkövetett súlyos köteleességszegést jelző („visszaéléseket bejelentő”) munkavállalók védelmét szolgáló szigorú jogszabályokat is. E különleges védelem keretében kártérítésre jogosultak azok a munkavállalók, akikkel szemben munkáltatójuk megtorlást alkalmaz.

Nyilvános beszámolók

Üzleti vállalkozások és emberi jogok: A svéd jog lényeges hibái és hiányosságai. Jelentés a Svéd Közigazgatási Ügynökségnek, Enact Sustainable Strategies (Enact), egy fenntartható üzletfejlesztésre és felelősségteljes vállalkozásra szakosodott tanácsadó cég

Üzleti vállalkozások és emberi jogok: A svéd jog lényeges hibái és hiányosságai, Enact (statskontoret.se)

6. Vannak-e meghatározott jogaim, ha olyan veszélyeztetett áldozat vagyok, aki üzleti tevékenységgel kapcsolatos emberi jogi jogsértés miatt kívánja jogait érvényesíteni? Kaphatok-e költségmentességet, és ha igen, milyen feltételek mellett? Milyen költségekre terjed ki a költségmentesség? Azonos feltételek mellett férhetek hozzá a költségmentességhez, ha nem vagyok uniós polgár, vagy nem az Európai Unió területén belül élek?

Az üzleti tevékenységgel kapcsolatos emberi jogi jogsértések áldozata nem rendelkezik külön jogokkal (lásd az 1. kérdést).

A költségmentességről szóló (1996:1619) törvénynek megfelelően van lehetőség költségmentesség igénybevételére. Mindig a bíróság vagy a Jogi Segítségnyújtási Hatóság (*Rättshjälpsmyndigheten*) határozza meg, hogy egy adott személy jogosult-e költségmentességre vagy sem.

A költségmentesség általában magánszemélyeket illeti meg, azaz egyesületeket, vállalatokat vagy hasonlókat nem. Kivételesen kereskedő vagy valamely vagyontömeg is kaphat költségmentességet.

Egy adott személy pénzügyi lehetőségeit a számított éves adózás előtti jövedelme határozza meg. Ebből le kell vonni 15 000 SEK-t minden olyan gyermek után, akinek a tartásához az illető hozzájárul, legfeljebb 75 000 SEK erejéig. Az összeget akkor is ki kell igazítani, ha az illetőnek olyan vagyona vagy tartozása van, amely befolyásolja fizetési képességét. A költségmentesség igénybevételéhez egy adott személy pénzügyi eszközei nem haladhatják meg a 260 000 SEK/év összeget. A költségmentesség megadására vonatkozó értesítéstől a költségek egy részét magának kell fizetnie. A költségmentesség soha nem teljesen ingyenes felnőttek számára, és a fizetendő díj elnevezése költségmentességi díj. A költségmentesség díja soha nem lehet magasabb a költségmentesség költségeinél.

A jogvédelmi fedezet egy olyan biztosítási forma, amely a legtöbb esetben a lakás- és ingóságbiztosításnak, a lakások és elszállásolt személyek biztosításának, valamint az üdülőbiztosításnak is része. A jogvédelmi biztosítás azt jelenti, hogy az Ön biztosítója kifizeti a jogi szakember vagy ügyvéd költségeinek egy részét. A jogvédelmi biztosítás feltételei biztosítótársaságonként eltérőek lehetnek, ezért fontos a biztosítási feltételek elolvasása.

A költségmentességről szóló (1997:404) rendelet 35. szakasza határozza meg, hogy mely külföldi állampolgárokat kell a svéd állampolgárokkal azonos bánásmódban részesíteni a jogi segítségnyújtási törvény szerinti költségmentességre való jogosultság tekintetében.

Utolsó frissítés: 26/04/2023

E lap nemzeti nyelvű változatát az adott tagállam tartja fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Az Európai Bizottság nem vállal semmifajta felelősséget az e dokumentumban szereplő vagy abban hivatkozott információk vagy adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.